

ŠKOLE DEMOKRACIJE – VIJEĆA MLADIH

I što oni znače Hrvatskoj mreži Zdravih gradova

Podrška razvoju civilnog društva i stvaranje kulture dijaloga predstavlja jedan od vodećih ciljeva projekta Zdravi grad, lokalno, nacionalno i međunarodno. Jačanje nevladinog sektora, osposobljavanje različitih grupa u populaciji da artikuliraju svoje zahtjeve te njihovo aktivno uključivanje u proces odabira prioriteta i realizaciju projekta Zdravi grad, ključ je uspješnosti projekta na lokalnoj razini. Djeca i mladi prepoznati su kao posebno značajna grupa od strane svih postojećih projekata Zdravi grad u Hrvatskoj, i u Europi. Njima se često, kroz projektne aktivnosti, posvećuje značajna pažnja, no pri tom ih se najčešće stavlja u pasivnu ulogu, ulogu primaoca usluga, a ne aktivnu, ulogu partnera u odabiru i kreiranju programa.

Ono što najčešće svraća pozornost društva na mlade su konzekvence njihovog društveno neprihvatljivog ponašanja. Često se kao vodeći problemi mladih ističu ovisnost o psiho-aktivnim sredstvima, neumjereno pijenje, pušenje, asocialno ponašanje, vandalizam, nasilje, promiskuitet i slično. Stvara se nerealno crna slika »naše budućnosti« i potiče kreiranje i ponuda programa »Borbe protiv...«.

Već sredinom devedesetih dio je hrvatskih projektnih gradova prihvatio strategiju pozitivnog, partnerskog pristupa mladima, otvorivši prostor za njihovo kreativno i konstruktivno izražavanje kroz klubove mladih, dramske, likovne, modne radionice, radionice vlastitog rasta i razvoja i sl. (Čakovec, Dubrovnik, Labin, Metković, Opatija, Osijek, Poreč, Pula, Rijeka, Sisak, Slavonski Brod, Split, Vinkovci, Zagreb). Navedeni programi su u nekima od ovih gradova vezani uz ili nadopunjeni djelovanjem institucionalnih programa koji »pozitivno« prate odrastanje, kao npr. eko vrtićima, sportskim vrtićima, vrtićima koji njeguju etnografsku tradiciju kraja, vrtićima koji rade na zbližavanju roditelja, djece i ustanove, s Kvalitetnim školama, Školama koje promiču zdravlje i Školama demokracije. U nekim je gradovima lokalna uprava spremno iskazala svoju podršku radu Klubova »Malih vijećnika«, no do 2001. go-

dine malo ih je bilo spremno otići i korak dalje, tj. pomoći u osnivanju i osmišljavanju rada Vijeća mladih.

Prije osam godina, kada je u okviru Motovunske ljetne škole unapređenja zdravlja otpočela suradnja gradova na provođenju

postojeće, još jednu ulogu: jačanje mladih. Što to znači? Pa, edukacijom iz demokracije, učenjem socijalnih vještina, vještina komunikacije, kulture dijaloga, radom na predrasudama, boljem poznavanju i korištenju mehanizama demokratskog društva, odnosno mogućnostima korištenja legalnog sustava u ostvarivanju svojih prava, osposobiti mlade da znaju artikulirati svoje zahtjeve prema lokalnoj zajednici. No da bi krug bio potpun, a energija i entuzijizam mladosti kreativno utrošeni, trebalo je mladima i omogućiti da postanu aktivni sudionici društvenih procesa u vlastitoj sredini. Tu, sada, dolaze Vijeća mladih.

Osnivanjem Vijeća mladih, razmišljali smo, uspostaviti će se dodatni mehanizam koji će povećati mogućnost utjecaja mladih, kao grupe od posebnog društvenog interesa, na procese donošenja odluka i provođenje programa razvoja zajednice na lokalnoj razini. Osnivanjem Vijeća mladih ovaj segment populacije dobiva mogućnost izravne komunikacije s gradskim djelatnicima, te priliku

Definicija zdravlja Svjetske zdravstvene organizacije kaže da je zdravlje stanje potpunog tjelesnog, duševnog i socijalnog blagostanja, a ne samo odsustvo bolesti i iznemoglosti. Pokušavajući operacionalizirati ovu definiciju zdravlja istraživači su našli načina kako mjeriti fizičko i duševno zdravlje i pojedinca i zajednica, no socijalno zdravlje i nadalje ostaje najproblematičnije definirano u "trilogiji zdravlja". Danas smatramo da je socijalno zdrava zajednica ona koja dostatno ulaže u matriks socijalnih jedinica (subsistema) koje omogućavaju participaciju, tj. ona koja je sposobna oformiti ili ojačati strukturalne mogućnosti socijalne participacije svojih članova. Razina do koje se zajednica angažira u efektivnoj akciji rješavanja problema ili unapređenja zdravlja (stvaranja preduvjeta za zdravlje) već je sama po sebi pokazatelj socijalnog zdravlja.

programa edukacije mladih za demokratsko građanstvo, svoju smo viziju iskazali i kroz naziv tečaja: »Škole demokracije – Vijeća mladih«. Naša je vizija, doduše, išla i dalje: Škole demokracije – Vijeća mladih – Mini parlament, no tada ovo posljednje stvarno nije djelovalo dostižno. Sam naziv projekta govorio je o tome kako ga želimo postupno graditi, u tri etape, svakako – na temelju pozitivnih, dotadašnjih iskustava hrvatskih i europskih gradova.

Prvi je cilj bio razviti model Škola demokracije, tj. srednjim školama »dodijeliti«, uz sve

za neposrednije učešće u odlučivanju, osmišljavanju i u realizaciji projekta. Dobivajući poziciju partnera, mladi dobivaju veću moć u odlučivanju, ali i veću odgovornost u provođenju programa.

Dakle, drugi je cilj projekta bio, donekle paralelno, raditi na senzibiliziranju gradskih uprava da grade partnerski odnos s mladima. Formiranjem Vijeća mladih, kao svojih stalnih savjetodavnih tijela, gradske su uprave otvorile izravni kanal komuniciranja s mladima koji im omogućuje adekvatniju procjenu potreba mladih i najprimjereniju

Epoha zdravlja

Glasilo Hrvatske mreže zdravih gradova

Izdaje

Hrvatska mreža zdravih gradova

Predsjednik HMZG

Docent dr. Slobodan Lang
slobodan.lang@hzjz.hr

Glavna urednica

Dr. sc. Selma Šogorić ssogoric@snz.hr

Odgovorni urednik

Duško Popović popovicdj@yahoo.com

Izvršni urednik

Nenad Goll nenad@goll.hr

Grafičko oblikovanje

Iva Kujundžić; Ana Perišin

Redakcija: Škola narodnog zdravlja

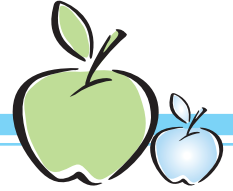
»Andrija Štampar«, Rockefellerova 4, 10000 Zagreb, telefon 4566 996 telefax 4590 275

List izlazi periodično. Rukopise i fotografije ne vraćamo. Glasilo je otvoreno za suradnju. Prilozi se ne honoriraju.

Priprema i tisak

VJESNIK d.d.

Naklada 10.000 primjeraka

alokaciju resursa namijenjenih zadovoljavanju potreba mladih. Vodeći se savjetom »iz prve ruke« sredstva će biti najučinkovitije utrošena i to na način da najbolje odgovore stvarnim (a ne od odraslih nametnutim) potrebama mladih.

Šest godina (od 1998. do 2003.) je trajao proces stvaranja mreže, međusobnog povezivanja srednjoškolaca iz hrvatskih gradova okupljenih oko sličnih projekata i njihovo umrežavanje s vršnjacima izvan Hrvatske (Norveška, Latvija, Bosna i Hercegovina). Informatičko povezivanje škola u Hrvatskoj i stvaranje mogućnosti razmjene iskustva te umrežavanje sa školama izvan Hrvatske danas je realnost. Sastanci nastavnika i uče-

nika Škola demokracije u Labinu, u sklopu Motovunske ljetne škole unapređenja zdravlja, svake godine pokazuju sve respektabilnije rezultate rada. Labinska Srednja škola »Mate Blažine« i Metkowska gimnazija već su odavno kvalitetom svoga rada, u ovom području, prešle granice Hrvatske. Uspostavljanje Vijeća mladih učinilo je da (teritorijem i brojem stanovnika) mali gradovi Hrvatske postanu veliki primjeri mogućnosti unapređenja demokracije.

Što ja vidim dalje? Dodatna će i značajna dobit od projekta biti i povećani interes mladih za društvenim i političkim angažmanom u vlastitoj sredini. Projekt će potaknuti interesno okupljanje mladih, djelovanje njihovih

već postojećih, ali i osnivanje novih udruga. Kroz baze podataka i internet mrežu biti će im dostupne sve informacije o demokratskom ustrojstvu i institucijama vlasti, te sličnim projektima unutar i izvan Hrvatske. Ovaj će projekt unaprijediti znanje mladih o dometima demokratskog društva te povećati njihovu kompetentnost u procesu javnog, političkog ili društvenog odlučivanja i djelovanja. Barem mladi u ovoj zemlji više neće biti guske u magli. A tek kad napravimo Mini Parlament...

Dr. sc. Selma Šogorić, nacionalna koordinatorica Hrvatske mreže zdravih gradova
ssogoric@snz.hr

Zašto odgajati za demokraciju?

Ako građanstvo znači pripadnost nekoj državi, ako ona pojedincu daje njegov pravni identitet, onda biti građanin znači biti osoba u pravom smislu te riječi, osoba s pravima, ali i dužnostima. Biti građanin znači uklopiti se u zajednicu, a razvoj građanstva jest na neki način uklapanje pojedinca u zajednicu o kojoj ovisi. Taj odnos zavisi o zakonima pojedine države, ali aktivnost uklapanja i sudjelovanje u svim pa i u političkim pitanjima jedne države stavlja pojedinca u položaj aktivnog kreatora vlastitog društva.

Građanin u isto vrijeme prihvaća određeni način življenja, mišljenja ili uvjerenja, ali interaktivno dobiva mogućnost da te vrijednosti mijenja. To je suodnos individue i cjelokupnog ljudstva u kojemu se traže modeli suživota koji bi u datom trenutku mogli egzistirati. Iako istovremeno predstavljamo obje strane (i individuu i društvo u cjelini), vječitost smo u opreci jer ono što je dobro za sve nije uvijek dobro za pojedinca i obratno.

Težnja je demokracije postaviti sustav tako da potičući svakog stvori kvalitetniji suodnos na način da svakome pruži mogućnost utjecaja. Taj utjecaj može biti neki oblik javnog života, kao aktivniji oblik u stvaranju demokratskog sustava, ili djelovanje »običajnog« građanina koji ne bi smio biti pasivan promatrač. Takav bi građanin trebao svojom aktivnom podrškom nekoj razumnoj politici i neodobravanjem nasilnih i nedjelotvornih politika omogućiti promicanje pozitivnih ideja. Demokratski je odgoj političkog rasuđivanja u kojemu se količina političkih znanja u cjelini diže na višu razinu. Društvo s većim znanjem profilirano će u svojim redovima kvalitetniji kadar političara, ali i »kvalitetnijeg« građanina. Građanina na kojeg se »računa« i ne može ga se zaobići u kreiranju njegova života i života njegove šire zajednice.

Odgoj »aktivnih« građana treba dati informacije, ali i motivaciju u smislu važnosti sva-

»Čovjekova sposobnost za pravdu čini demokraciju mogućom. Čovjekova sklonost nepravdi čini demokraciju neophodnom!«

Reinhold Niebuhr

kog pojedinca u okviru društva. Ta motivacija predstavlja osobno uvjerenje pojedinca da on, kao takav, može utjecati na događaje u svojoj okolini. Osim »propisanog« prava glasa i ostalih prava, on mora takva prava »vidjeti« u njihovu djelovanju, konkretno i neposredno. Jačanjem nekih svojih vještina i sposobnosti neće svi postati vrsni političari, ali će sa svojih pozicija i u okviru svakodnevnih poslova biti politički »budni« jer sustav koji politika uvjetuje nije izvan njih samih već ga oni svojim načinima življenja ostvaruju. Zato odgoj za demokraciju mora neprestano usadivati sklonost postavljanja pitanja o načelima i vrijednostima budućnosti zajednice. Ujedno, ne smije davati gotove obrasce mišljenja nego poticati pojedince da misle svojom glavom, oblikuju vlastite stavove.

Budući da demokracija predstavlja vladavinu većine, znači sudove koji predstavljaju »zajedničke« vrijednosti i uvjerenja, presudan je dijalog, odnosno razmjena mišljenja unutar kolektiva. U tom bi smislu odgoj za demokraciju predstavljao u svom najvećem dijelu odgoj za raspravu, a on pretpostavlja razvoj vještina koje se rabe u komunikaciji te određenu kulturu govora. Dijalog i sposobnost njegova vođenja isključuje nasilje i uvodi dogovor, zajedničko rješenje ili kvalitetnije, argumentima bogatije rješenje.

Sve navedeno postavlja i velike zahtjeve odgajatelju, daje mu i moralnu i političku ulogu, pod uvjetom da je i on sam odgojen za dijalog, otvoren za kritiku i samokritiku te potpada pod sva ona načela koja istovremeno propagira. U protivnom se opet vra-

ćamo na početak u kojemu »demokracija u praksi« postaje demotivirajući umjesto motivirajući element cijelog procesa. »Odgoj« građanina neće stvoriti idealno društvo, ali je ono u svojoj ideji ideal pa služi kao parametar-vodilja. To je irealna slika društva, ali istovremeno zamisliva, pa je svaka slika stvarnog sustava koja joj je bliža, bolja i prihvatljivija. Ta je jasna vizija bitan preduvjet građanskog odgoja jer daje osnovne moralne, etičke i društveno prihvatljive smjernice.

Škola demokracije u okviru mreže Zdravih gradova

Projekt Zdravih gradova pokrenut je 1986. godine na poticaj Europskog ureda Svjetske zdravstvene organizacije i pokušaj je saniranja rastućih problema zdravlja u Europi. Od tada uporno istražuje načine kojima bi se, uglavnom preventivno, poboljšalo zdravstveno stanje stanovnika gradova i to u smislu poboljšanja opće kvalitete života u naseljenim mjestima. Projekt Zdravi grad je u Hrvatskoj započeo 1987. godine sa Zagrebom koji se pridružio jedanaestorici europskih gradova. Projekt se dalje širio na ostale hrvatske gradove, naročito nakon rata, u procesu obnove. Sada je 40-ak gradova, povremeno ili stalno, angažirano u projektu; 20-ak aktivnije, a 20-ak intenzivno i permanentno. Ti gradovi kroz Mrežu i međusobna iskustva rješavaju razne probleme na različitim razinama. Što to zapravo znači?

Život u urbanim sredinama već je dugo europski pa i svjetski problem, počevši od konkretnih fizičkih pokazatelja zdravlja preko okoliša u kojemu ljudi borave i rade i koji se znatno razlikuje od pejzaža izvan urbanih središta te ponekad djeluje negativno na zdravlje ljudi. Urbanizacija nameće ubrzani ritam života otuđujući ga od čovjeka samog, uzrokuje nerijetko depresiju i agresivnost, podređujući čovjeka samo jednom cilju: osiguranju potrebnih materijalnih dobara koje